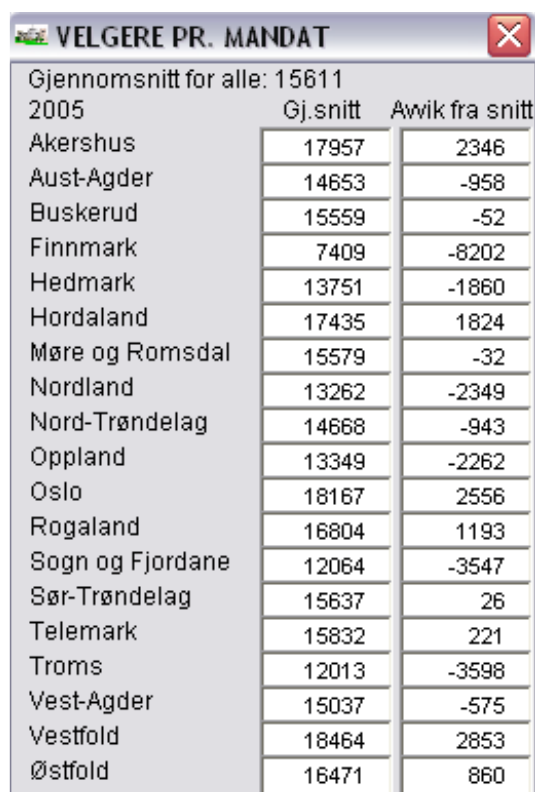

”Byfolk taper på valgordningen”

Som kjent er fordelingen av mandater ved stortingsvalg geografisk skjev, i den forstand at mandatene ikke fordeles proporsjonalt i forhold til folketallet i fylkene. Derimot brukes en veid sum av folketall og areal. Enkelte hevder at denne fordelingen innebærer en form for "arealdemokrati". For Valglovutvalget – som foreslo ordningen – var det ikke areal i seg selv som var det sentrale. Derimot viser det seg at areal fanger opp distriktsmessige hensyn som ikke bare har en lang historie i vårt system, men som også uttrykker reelle politiske motsetninger i dag. Dette hensynet har det dessuten vært bred oppslutning om ved tidligere valgordningsreformer. Areal faktoren 1,8 er ikke tilfeldig valgt, men gjenspeiler en geografisk fordeling av mandatene som både har en historisk og en politisk begrunnelse. Fylkesfordelingen skal dessuten justeres hvert 8. år for å fange opp endringer i bosettingsmønsteret.

Bakgrunnen for forslaget om en arealfaktor er beregninger økonomen Gunnvald Grønsvik gjorde i forbindelse med forslag til endringer av grunnloven framsatt i 1987-88. Utgangspunktet for Grønsviks beregninger var den mandatfordeling som ble fastlagt i forbindelse med den store valgordningsreformen i 1952, da våre nåværende valgdistrikter ble etablert. Grønsviks analyser viste at en arealfaktor på 1,82 ga den beste tilpasning til den faktiske fylkesfordeling av mandatene den gang. Grønsvik prøvde også ut avstand fra et befolkningsveid sentrum i fylkene som mål på "distriktshensyn," men fant at arealfaktoren ga en bedre tilpasning til den eksisterende fylkesfordeling enn geografisk avstand.

Selv med den nye valgordningen er det betydelige forskjeller når det gjelder hvor mange velgere som står bak hvert mandat i de ulike fylkene. Figur 1 viser fordelingen for stortingsvalget i 2005 (avgitte stemmer, ikke antall innbyggere).

VELGERE PR. MANDAT		
Gjennomsnitt for alle: 15611		
2005	Gj.snitt	Avvik fra snitt
Akershus	17957	2346
Aust-Agder	14653	-958
Buskerud	15559	-52
Finnmark	7409	-8202
Hedmark	13751	-1860
Hordaland	17435	1824
Møre og Romsdal	15579	-32
Nordland	13262	-2349
Nord-Trøndelag	14668	-943
Oppland	13349	-2262
Oslo	18167	2556
Rogaland	16804	1193
Sogn og Fjordane	12064	-3547
Sør-Trøndelag	15637	26
Telemark	15832	221
Troms	12013	-3598
Vest-Agder	15037	-575
Vestfold	18464	2853
Østfold	16471	860

Figur 1. Gjennomsnittlig antall velgere bak hvert mandat i fylkene. 2005.

Hvis mandatfordelingen hadde vært helt proporsjonal med folketallet i fylkene, ville den sett ut som i figur 2.

Fordeling av mandater på fylkene				
	Innbyggere	Mandater	Diff.	Avvik
Akershus	488618	18	2	0
Aust-Agder	103374	4	0	0
Buskerud	242331	9	0	0
Finnmark	73210	3	-2	0
Hedmark	188326	7	-1	0
Hordaland	445059	16	1	0
Møre og Romsdal	244570	9	0	0
Nordland	237057	9	-1	0
Nord-Trøndelag	127973	5	-1	0
Oppland	183690	7	0	0
Oslo	521886	19	2	0
Rogaland	388848	14	1	0
Sogn og Fjordane	107222	4	-1	0
Sør-Trøndelag	270266	10	0	0
Telemark	166124	6	0	0
Troms	152628	6	-1	0
Vest-Agder	160127	6	0	0
Vestfold	219480	8	1	0
Østfold	256668	9	0	0

Folketall pr. 1.1.2004

Figur 2. Fylkesfordeling av mandatene proporsjonalt med folketallet i fylkene. Pr.1.1.2004

Som vi ser av figur 2 er beregningen foretatt ut fra folketallet pr. 1.1.2004. Denne beregningen gjelder for valgene i 2005 og 2009. Før valget i 2013 skal det foretas en ny beregning ut fra folketallet pr. 1.1.2012. Men allerede nå har folketallet i fylkene endret seg så mye at det vil skje betydelige endringer i mandatfordelingen. Figur 3 viser hvordan en ny mandatfordeling basert på folketallet pr.1.1.2009 ville sett ut.

Fordeling av mandater på fylkene				
	Innbyggere	Mandater	Diff.	Avvik
Akershus	527625	17	1	-2
Aust-Agder	107359	4	0	0
Buskerud	254634	9	0	0
Finnmark	72492	5	0	2
Hedmark	190071	7	-1	0
Hordaland	469681	16	1	0
Møre og Romsdal	248727	9	0	0
Nordland	235380	10	0	2
Nord-Trøndelag	130708	5	-1	0
Oppland	184288	7	0	1
Oslo	575475	18	1	-2
Rogaland	420574	14	1	-1
Sogn og Fjordane	106457	4	-1	0
Sør-Trøndelag	286729	10	0	0
Telemark	167548	6	0	0
Troms	155553	6	-1	1
Vest-Agder	168233	6	0	0
Vestfold	229134	7	0	-1
Østfold	268584	9	0	0

Folketall pr.

Figur 2. Fylkesfordeling av mandatene proporsjonalt med folketallet i fylkene. Pr.1.1.2009

Som vi ser ville 4 mandater byttet plass, noe som berører i alt 8 fylker. Hedmark, Nord-Trøndelag, Sogn og Fjordane og Troms ville alle mistet ett mandat, mens Akershus, Hordaland, Oslo og Rogaland alle ville fått ett mandat til.

Beregningene er gjort ved hjelp av valgsimuleringsprogrammet [Celius \(versjon 9.0\)](#).